

CATALANISME I ANTICATALANISME DE LES CONCEPCIONS NORMATIVES DE L'OCCITÀ *

1. INTRODUCCIÓ GENERAL I TEÒRICA

Tota codificació és no solament una eina per a l'ús de la llengua en qüestió, sinó que conté també aspectes simbòlics importants; és, per dir-ho així, una mena de monument de la consciència lingüística colectiva. Per evident que sigui aquesta afirmació, es pot comprovar únicament per mètodes comparatius: comparació de les codificacions de llengües diverses que es troben en contacte o comparació de temptatives diverses de codificació d'una sola llengua. D'aquesta manera, hom pot veure la reorientació de la consciència colectiva romanesa tot comparant la grafia ciríllica usada fins al segle XIX i la llatina que va començar a ser emprada al segle passat. D'altra banda, queda clar que aquesta valor simbòlica es manifesta no solament per les solucions gràfiques sinó també per les normes de la llengua mateixa: un exemple molt conegut n'és la desició del català actual per l'article *el* i el rebuig de *lo*.

Aquesta valor simbòlica de les normes gramaticals i gràfiques es troba, naturalment, vivificada en el moment en què es produeix un moviment renaixentista. Un tal moviment, cada vegada, comporta una reflexió sobre les funcions comunicatives d'una llengua—sobre les actuals del moment i sobre les que desitgen realitzar els protagonistes de la renaixença en qüestió de cara al fuutr— i una altra sobre la identitat simbòlica de la collectivitat. Per al català, això va ser una definició del «món» català (la totalitat dels Països

Catalans, sense tenir en compte les fronteres polítiques, i amb exclusió —més o menys obertament— de l'occità), una definició de les funcions comunicatives de la llengua (la totalitat de les situacions comunicatives) i la definició de la distància entre català i castellà.¹ Aquestes decisions, conscients, ideològiques i àdhuc polítiques al moment en què es fan, ja no són interpretades com a voluntaristes quan esdevenen pràctica quotidiana, sinó que són sentides com a evidències. Només al moment en què una altra consciència col·lectiva (que en aquest cas pot ser *parcial* en el sentit que la nova col·lectivitat és només una fracció de l'antiga) puja al públic, la qüestió pot tornar a fer-se ideològica i formar part de l'autodefinició dels grups considerats.

Els termes de distància i proximitat, en aquest sentit, són, naturalment, relatius: les opcions possibles dins una certa situació històrica són sempre limitades. Això val sobretot per a l'acceptació o el rebuig d'influències forasteres. Actualment no seria gaire concebible que una llengua europea, la que sigui, adoptés el sistema gràfic del xinès clàssic, perquè tots sabem que l'esforç mnemotècnic que exigeix aquest sistema és més gran que els avantatges que proporciona (sobretot en el context lingüístic i comunicatiu del nostre continent). Per a les reflexions codificatives catalanes mai no va ser un tema l'adopció de solucions gràfiques no-romanes, la consciència romana o «neollatina» essent molt forta en aquest punt, mentre que la descastellanització de la grafia èuscara és un element suplementari per a marcar la distància d'aquesta llengua de les romàniques; però no hi ha solucions gràfiques que uneixin l'èuscar a cap altra llengua... En aquest cas precis es va evitar, doncs, el procés gairebé usual, és a dir, que la distanciació d'un costat conté, com a corollari, una aproximació a l'altre. Aquest procés, en molts casos, es pot veure àdhuc geogràficament.

1. Aquesta darrera distanciació no va ser total, com ho mostra l'exemple ja evocat de l'article definit *el* vs. *lo*. Però és clar que hi ha d'altres arguments que entren en joc i que no permeten de seguir *únicament* el criteri de la distanciació. Cf. sobre aquest tema les reflexions de HEINZ KLOSS, *Abstandsprache und Ausbausprache*, dins: AMMON, ULRICH/DITTMAR, NORBERT/MATTHEIER, KLAUS J. (eds.), *Sociolinguistics/Soziolinguistik* (Berlin/New York, de Gruyter, 1987), vol. I, pàgs. 302-308.

- En la situació d'una llengua dominada és sobretot la seva posició cap a la llengua dominant la que serà l'objectiu de les reflexions normatives/codificatives per part dels protagonistes d'una renaixença socio-lingüística. Però les llengües veïnes, sobretot quan són genèticament emparentades, exerceixen també un paper molt important a diversos nivells.

Si per a l'occità la llengua dominant va ser i és el francès, la relació amb el català hi té encara avui una importància evident: la història parcialment comuna de les dues llengües, llur proximitat lingüística i les situacions paral·leles de llengües dominades són raons suficients per a comprendre l'atenció particular que els codificadors —i els parlants— de les dues llengües es dediquen mútuament. Del costat occità, aquesta atenció es concentra en tres punts que a continuació intentaré fer veure més clarament:

1. la integració o no-integració del català en el conjunt lingüístic occità o/i la posició que ocupa el català envers l'occità;
2. l'adopció o no-adopció de solucions normatives catalanes per a l'occità —sigui en la grafia, sigui en la llengua—;
3. la recepció o no-recepció de les idees sobre l'ús de la llengua que es desenvolupen als Països Catalans.

És clar que les tres oposicions que acabo de proposar són oposicions *graduals* i no absolutes, i que el paper del català es troba encara en relació amb el previst per al francès; és clar també que, moltes vegades, les opinions són només implícites. M'ocuparé ara únicament dels intents més importants de normativització de l'occità, i deixaré de costat totes les temptatives localistes² perquè no tenen en compte sinó les formes locals de la llengua.

2. B. Sarrieu fa la diferència entre sistema localista, dialectal i unitari (BERNARD SARRIEU, *La graphie de la langue d'oc et la graphie commune d'Occitanie*, «Revue Méridionale», Bordeaux, VI (1924), pàgs. 46-60); cf. també GEORG KREMnitz, *Versuche zur Kodifizierung des Okzitanischen seit dem 19. Jahrhundert und ihre Annahme durch die Sprecher* (Tübingen, Narr, 1974), pàgs. 133-134.

2. BASES LINGÜÍSTIQUES I ANTECEDENTS A L'EDAT MITJANA

Abans de parlar de les temptatives de codificació em cal potser evocar les relacions lingüístiques entre català i occità i recordar la situació anterior a les decadències respectives. Ho faré molt breument, ja que són coses conegudes.

2.1. Lingüísticament, els parlars catalans i els parlars occitans formen part d'un continuum en la geografia, amb diferències graduals més o menys insensibles. En resulta que, lingüísticament, l'adscripció de parlars fronterers a l'una o l'altra de les dues llengües comporta sempre una part de subjectivisme i de presa en consideració de criteris extralingüístics. Si canviem de criteris, podríem canviar de fronteres... Les adscripcions es fan més segures com més distants són els punts d'observació.³ Però hi ha una evidència important: la majoria dels parlars resten mútuament intel·ligibles i la intercomprensió és gairebé general (i podria ser total, amb una educació lingüística normal a totes les escoles). Si no fos així, les discussions sobre el lloc del català a l'interior o a l'exterior del conjunt lingüístic occità no tindrien cap raó d'existència. El lloc del castellà no es discuteix, perquè el castellà és visiblement una *altra* llengua: la intercomprensió és limitada. I el lloc del francès es discuteix solament a vegades, perquè és la llengua dominant per a gairebé tots els occitans. És només la proximitat lingüística la que permet unes reflexions sòcio-lingüístiques d'aquest tipus. Desgraciadament, no existeixen gramàtiques comparatives del català i de l'occità amb les varietats més importants de cada llengua, que corroborarien fàcilment aquestes constatacions.⁴

2.2. D'altra banda, històricament, aquesta influència és ben coneguda. Ara bé, a l'Edat Mitjana, va anar sobretot en el sentit invers: és l'occità medieval la llengua que va influir bastant el ca-

3. Cf. per això l'experiència occitana feta per JEAN SÉGUY, *La fonction minimale du dialecte*, dins: GEORGES STRAKA (ed.), *Les dialectes romans de France à la lumière des atlas régionaux* (Paris, CNRS, 1973), pàgs. 27-42, i per XAVIER RAVIER, *L'incidence maximale du fait dialectal*, dins *ibid.*, pàgs. 43-59.

4. La tasca seria sensiblement més fàcil del costat català, molt més homogeni que no l'occità. Valdria la pena.

talà. El procés de creació del català com a llengua escrita independent és sobretot un procés d'alliberació del català de les influències de les *scriptae* occitanes. Nogensmenys, hi va haver molts elements occitans que perduraren bastant de temps. I potser no és un atzar que algunes de les primeres gramàtiques occitanes medievals són escrites per catalans: Ramon Vidal de Besalú o Jofre de Foixà. Fins i tot el nom de la llengua, durant molt de temps, posa la unitat lingüística de l'espai occitano-català, i a la «llengua lemosina» de Ramon Vidal correspon encara el «llemosí» de Bonaventura Carles Aribau.⁵ Que això sigui, al segle XIX, només un mite que no té gaire realitat dins la vida quotidiana dels dos pobles, no importa: tindrà el seu paper en la història de les temptatives de normalització de les dues llengües i serà políticament utilitzat de maneres diferents.

2.3. El meu tema aquí m'impedirà, en principi, de prendre en consideració també les influències occitanes en les temptatives de normativització del català. Això no és possible totalment perquè es construeix una dialèctica que fa que naturalment certes capes dels renaixentistes occitans i certes capes dels catalans es posin en contacte i s'influèncin mútuament. I, naturalment, certes preses de posició d'un costat produeixen conseqüències de l'altre. Em centraré, doncs, en les temptatives occitanes i seguiré més o menys una successió històrica.

3. EL CATALÀ EN LES CONCEPCIONS NORMATIVES DE L'OCCITÀ DES DEL 1800

3.1. Fabre d'Olivet. La unitat de l'occità i del català és una certitud per als lingüistes i els historiadors que s'interessen per la

5. Cf. ara: IRMELA NEU-ALTENHEIMER, *Sprach- und Nationalbewußtsein in Katalonien während der Renaissance (1833-1891)* (Frankfurt/Main, Phil. Diss., 1985; per aparèixer a Barcelona 1989), i ANTONI-LLUC FERRER, *La patrie imaginaire. La projection de "La Pàtria" de B. C. Aribau (1832) dans la mentalité catalane contemporaine* (Aix-en-Provence, Université de Provence, 1987), 2 vols.

sort de l'occità i que prenen en consideració no solament les terres que governa el rei de França. Fabre d'Olivet (1767-1825) escriu literalment dins la seva *Langue d'oc rétablie* de 1819/20:

«cette langue limousine [sc. parlada al País Valencià] n'était pas celle d'oui, mais celle d'oc telle qu'on la parle aujourd'hui même dans le bas Limousin, sur les bords de la Lozère, de la Dordogne et dont l'identité avec l'idiome catalan a été démontrée par l'historien de la littérature du Midi de l'Europe [sc. Sismondi] de manière à lever tous les doutes».⁶

Aquesta afirmació de Fabre d'Olivet és només possible en un moment en què la Renaixença catalana encara no ha començat realment i amb una coneixença bastant superficial de les realitats. D'altra banda, és molt interessant de veure que la consciència de la proximitat de les dues llengües sigui tan forta. Les conseqüències pràctiques de la presa de posició de Fabre són modestes: el seu text no serà publicat fins 170 anys més tard.

Nogensmenys, Fabre es pot considerar un representant típic de la renaixença occitana del segle passat: sap algunes coses sobre la proximitat de les dues llengües, però aquest saber no ultrapassa un cert nivell diguem-ne més o menys mític. Visiblement, Fabre (que viu a París) no sap res de l'actualitat lingüística catalana del seu temps ni coneix textos catalans contemporanis. Això val per a la majoria dels savis i poetes occitans del segle.

3.2. Mistral i el felibritge. La codificació de Mistral i de Roumanille (Romanilha) és una codificació dialectal (segons els criteris de Sarrieu). La seva base són els parlars provençals rodanencs. Al començament, el felibritge existia només en aquesta regió. Per això, per a Mistral i els seus amics, el nom de la llengua és *provençal* (tradueix una consciència lingüística dialectal) i la normativització proposada és només una «regularització discreta» (Robert Lafont) del sistema gràfic francès. El «fonetisme» reivindicat pels defensors d'aquest sistema és una aplicació del sistema gràfic de

6. GEORG KREMnitz (ed.), *Fabre d'Olivet, la langue d'oc rétablie. Grammaire*. Édition avec une introduction et des notes (Wien, Braumüller, 1988), pàg. 16.

la llengua dominant als parlars baix-rodanencs. Els grafismes típics del francès són mantinguts, per exemple "ou" per al fonema /u/. Això provoca problemes immediats al moment en què l'escriptor vol transcriure una altra varietat del mateix complex dialectal provençal i, encara més, un altre dialecte occità. El català no forma part del conjunt lingüístic pres en consideració per Mistral com a base de la codificació i, per tant, no hi trobem cap solució normativa «catalanitzant». Cal dir que les dues renaixences no es varen conèixer fins quinze anys després de la formació del felibritge, en ocasió de l'exili a Provença de Víctor Balaguer (1866/67). Sabem que aquest exili va ser per al felibritge (i per al mateix Mistral) el moment de prendre realment consciència de l'espai occitano-català: l'organització del 1876 va estar a punt de tenir en compte el conjunt d'aquest espai, «de Guéret à Guardamar».⁷ Ara bé, aquest eixamplament geogràfic crea al mateix temps contradiccions serioses al nivell de normativització gràfica: les reserves expressades per molts felibres llenguadocians seran repeses amb una vigor molt més forta pel canonge Josep Roux (Ros), un llemosí que vol tornar a la grafia medieval en la mesura del possible⁸ i que rebutja les solucions de Mistral i de Roumanille. Els catalans, membres del felibritge, no volen adoptar una grafia tan impregnada de francesismes i, d'altra banda, viuen en un món molt diferent del del felibritge francès: mentre que a França és el moment de la fundació de la III^a República, de l'antigermanisme i dels somnis *revanchards*, a Espanya és el de la restauració monàrquica i del començament del catalanisme polític. Si les simpaties mútues són vives, els camins dels dos moviments s'allunyaran ràpidament l'un de l'altre:⁹ el felibritge mai no arribarà a una unitat normativa míni-

7. MARIÀ-AMPARO BALANZÀ, *Les relations catalano-provençales à travers la correspondance de Frédéric Mistral et Victor Balaguer* (Montpellier, thèse 3e. cycle, 1982), 2 vols.

8. «Encore un coup, faisons nôtre la devise de la Rome chrétienne, qui n'est pas moins notre aïeule que la Rome antique: Nihil innovetur quam quod traditum est. Plus d'innovations, la tradition pure et simple. L'arbre sans racines dans le passé, n'aura ni fleurs ni fruits dans l'avenir», JOSEPH ROUX, *Grammaire limousine* (Brive, Éditions de Lemouzi, 1895), pàg. 2.

9. Cf. FRÉDÉRIC MISTRAL, *Lou Tresor dóu Felibrige*, s.v. «catalan»:

ma, sempre hi haurà divergències sobre la qüestió de la grafia, i mai no pot proposar una llengua de referència per als usos pràctics. Els majorals catalans, nomenats el 1876, i la província catalana de l'organització desapareixeran ràpidament, i només amb certs escriptors valencians, que tenen una concepció comparable de la renaixença, ço és apolítica i merament literària, les relacions seran més o menys vives. El felibritge com a organització no té relacions seguides amb el catalanisme naixent del Principat. És clar que no hi haurà imitació de solucions normatives catalanes i que la concepció del català com a llengua per a totes les funcions comunicatives no hi trobarà cap eco seriós.

Evidentment, aquestes dues renaixences no es varen saber trobar. A totes dues els faltava la imaginació de pensar en solucions transfrontereres i el felibritge, implicat més i més en el conservadorisme francès, evolucionarà només a l'interior de les fronteres polítiques franceses i realment no es presenta amb una consciència ètnica independent. El catalanisme, en aquesta època, comença prudentment a pensar una societat catalana en català, però la pensa a l'interior de l'Estat espanyol, i a més s'haurà d'enfrontar immediatament amb les contradiccions internes que les diferències històriques entre els diferents països catalans varen preparar de molt temps ençà (i que el centralisme espanyol va utilitzar al màxim). El catalanisme del felibritge es limita a alguns actes simbòlics, actes, això sí, que tenien un cert èxit i que estaran sempre a la disposició de reinterpretacions històriques.

Més tard, quan uns deixebles «integrals» de Mistral com Pierre Devoluy, Léon Teissier i Louis Bayle varen proclamar el «dret d'obra mestra» i exigir que tots els escriptors occitans/provençals empresin la grafia i la variant lingüística de Mistral (unitarisme natural), el català no hi té cap paper.¹⁰ Aquesta concepció va desem-

«L'idiome catalan, branche de l'ancienne langue d'oc vivant aujourd'hui de sa propre vie et s'étendant sur l'est de l'Espagne, les îles Baleares et le Roussillon».

10. Devoluy va escriure més tard: «une langue littéraire n'est jamais un compromis entre les divers parlars d'une langue naturelle; elle est un de ces parlars qui a réussi littérairement», PIERRE DEVOLUY, *Mistral et la rédemption d'une langue* (Paris, Grasset, 1941), pàg. 192.

bocar finalment en una altra que declara el provençal una llengua pròpia, diferent de l'occità (o llenguadocià) i que va permetre a les autoritats franceses de parlar oficialment de «les llengües d'oc»;¹¹ és impossible no veure-hi certs paral·lelismes amb la situació al País Valencià.

3.3. Concepcions dialectals. Hi ha algunes codificacions de dialectes de l'occità; la més important és potser la de l'Escole Gastoû Febus (dialecte bearnès). Cap d'aquestes codificacions no es preocupa del català: totes prenen com a «gramàtica absoluta» el francès.

3.4. Perbòsc/Estieu. Dos majorals llenguadocians del felibritge, Prosper Estieu (1860-1939) i Antonin Perbòsc (1861-1944), varen reprendre el treball de Josep Roux per fer una codificació única per a tots els parlars occitans. Tots dos són llenguadocians, originaris, doncs, del dialecte central i conservador de la llengua, el qual havia d'exercir un paper tan primordial en l'assoliment d'una unificació gràfica i d'una normativització basades en un mínim de criteris lingüístics. I els llenguadocians que viuen més a prop del Principat de Catalunya generalment estan més ben informats sobre tot el que passa a l'altre costat del Pirineu; tots dos estan en relacions amb catalans i catalanistes, al començament del nostre segle sobretot amb Josep Aladern (1869-1918). La posició de Perbòsc i Estieu quant al català no em sembla totalment explícita: no varen incloure el català en el conjunt de la llengua d'oc, però no el varen excloure tampoc. És possible que no s'expliquessin clarament per raons polítiques, conscients que una unitat lingüística només pot ser conseqüència d'un llarg procés històric. La reivindicació dels dos escriptors té aspectes clarament nacionalitaris i supera de molt les posicions dels felibres provençals. En un article programàtic del 1904, Perbòsc indica les opcions:

«Cal tornar à la lenga — o, per milhor dire, cal fargar la lenga novela, la lenga occitana viventa de nostre temps, per la fuzion de tots los elements utilizables conservats dins los parlars popularis».

«Pensam qu'al desus dels parlars popularis e de la literatura popu-

11. Cf. Circulaire Haby, 1976 (ministre d'educació de l'època).

lara cal edificar la lenga nacionala d'Occitania, la granda literatura occitana».¹²

Aquests codificadors estan molt influïts per les discussions normatives i polítiques que, al mateix temps, tenen lloc al Principat. Les funcions que preveuen per a l'occità són gairebé idèntiques a les que es demanen a Barcelona per al català,¹³ i a vegades tinc la impressió que certes afirmacions no són gaire possibles sense conèixer els debats al Principat. Així, doncs, a nivell de les idees sobre l'ús de la llengua, la influència de l'exemple català em sembla que és important. I potser on es veu més clarament la posició de Perbòsc i Estieu envers el català és en la frase següent sobre els principis de la reforma lingüística:

«Aquels principis consistan: [...]

4. à crear de mots noves, en los trazen autant que se pod dels parlars popularis, e en segond de las lengas que son, dins lo pasat o dins lo present, sorres de la nostra».¹⁴

Aquesta doctrina permetrà, de tota manera, la utilització de catalanismes dins l'occità futur, si no en el sistema gràfic, almenys en el lèxic. Per cert, que és aquí que per primera vegada les relacions particulars entre català i occità són al·ludides en el sentit que fins fa poc va ser usual per als occitanistes.

En realitat, el sistema de Perbòsc i Estieu, que volia ser el començament d'un sistema panoccità, va ser una codificació del llengadocià, també dins la forma ulterior que en va proposar el canonge Josep Salvat (1889-1972).¹⁵ La teoria era la d'un unitarisme

12. ANTONIN PERBÒSC, *Fòc nòu*, «Mont-Segur», IX (1904), pàgs. 97-101, 113-120, cit. pàg. 114 i pàg. 117.

13. XAVIER LAMUELA/JOSEP MURGADES, *Teoria de la llengua literària segons Fabra* (Barcelona, Quaderns Crema, 1984).

14. Perbòsc, *op. cit.*, pàg. 115. Cal remarcar-hi una orientació fonològica molt estricta del sistema gràfic; és possible de veure-hi algunes influències castellanques.

15. JOSEP SALVAT, *Gramatica occitana dels parlars lengadocians* (Toulouse, Privat, 1943, 1951, etc.; la primera edició és del 1929 a la revista «La Rampelada»).

sintètic, però la realitat de la situació lingüística no en permetia la realització.

3.5. Alibèrt (1930-1935). Una influència màxima del pensament català es troba en la segona gramàtica de Loïs Alibèrt.¹⁶ Aquesta gramàtica és el primer resultat tangible de la fundació de la Societat d'Estudis Occitans, el 16 de març de 1930, a Tolosa de Llenguadoc. Aquesta Societat es va inspirar en certa manera en l'organització de l'Institut d'Estudis Catalans i és possible que les estructures de la Societat fossin esbossades per Josep Carbonell i Gener en el número especial de la revista «L'Amic de les Arts», de Sitges, del 31 de desembre de 1927. Carbonell hi descriu la finalitat del número de la manera següent:

«aquesta edició de *L'Amic de les Arts* aconsegueix, encara, de cara a la Història, un fet: el qual és, la represa en bloc —de relacions parcials n'hi hagué sempre— de les relacions intel·lectuals entre els propugnadors de la cultura catalana i els propugnadors de la cultura occitana».¹⁷

Més enllà, Carbonell insisteix:

«Ara que, represa la tal línia, iniciada la col·laboració, caldria consolidar aquestes posicions i assegurar llur continuïtat efectiva. És de cara a aquesta nova finalitat que ens ha plagut de suggerir la creació d'una *Societat d'Estudis Occitans*, l'esquema de la qual enllestida, han acollit alguns confreres tolosencs amb veritables mostres d'adhesió, i que comporta al si de la mateixa l'activitat de sis seccions, a saber: a) *Secció d'estudis filològics*; b) *Secció d'estudis històrics*; c) *Secció d'estudis literaris*; d) *Secció d'estudis d'art*; e) *Secció d'estudis polítics*, i f) *Secció d'estudis religiosos*».¹⁸

Al mateix temps, Pompeu Fabra parla de l'occità com d'una «llengua bessona»¹⁹ i integra el català, amb una visió del futur,

16. GEORG KREMnitz, *Fabra i Alibèrt*, dins *Miscel·lània A. M. Badia i Margarit*, vol. V (Montseirat, Abadia, 1986), pàgs. 231-249.

17. JOSEP CARBONELL, *Per una «Societat d'Estudis Occitans»*, «L'Amic de les Arts», 21 (31-XII-1927), pàg. 139.

18. *Ibid.*

19. Cf. LAMUELA/MURGADES, *op. cit.*, pàg. 194.

dins un conjunt que anomena «la gran llengua occitana retrobada». Les finalitats de la nova societat, fundada dos anys després, responen clarament a aquelles visions:

«L'obra a complir se presenta jos un triple aspecte:

- a) Crear una grafia que concilie lo sistema Mistralenc, lo sistema restaurat de Perbosc-Estieu e lo sistema catalàn per facilitar las relacions entre tots los occitans e nos far profeitar de la meravilhosa florida literària de nostres fraires de delà los Pirineus. Es plan entendut que podem pas demandar als catalans de modificar lor grafia recentament fixada.
- b) Unificar e depurar la lenga, tot en servant las caracteristicas dels grands dialectes, que considerarem pel moment coma irreductibles los uns als autres. [...]
- c) Dotar l'occitan d'un vocabulari scientific e tecnic rigorosament comun en prenent per patrón lo vocabulari sabent del catalàn».²⁰

Si del costat català hi veig sobretot la influència i el treball de Josep Carbonell i Gener (1897-1978), del costat occità són la revista «Oc» i els seus fundadors i editors Camille Soula (Solà, 1888-1963) i Ismaël Girard (1898-1976) que, des de la fundació de la revista, el 1923, treballen per una segona renaixença occitana. És possible que en aquesta època les influències catalanes sobre el moviment occitanista estiguessin en el seu punt culminant. Les posicions dels editors d'«Oc» en aquest temps es podrien qualificar de nacionalitarisme burgès, àmpliament inspirat en el catalanisme del moment (cal tenir en compte que és el moment de la dictadura de Primo de Rivera i que hi ha certs nuclis d'exiliats catalans a Tolosa i en altres indrets llenguadocians; després hi haurà la primera Generalitat, amb la seva Oficina de Relacions Meridionals). Ells veuen el català com un element de l'occità²¹ i volen utilitzar les solucions normatives catalanes en gran part. Sobretot, admeten

20. Preàmbul dels estatuts de la SEO, «Oc», VIII, núm. 1 (1931), pàgs. 3-4.

21. Hi haurà una reacció catalana el 1934 amb el manifest *Desviacions en els conceptes de llengua i de pàtria*, cf. LAMUELA/MURGADES, *op. cit.*, pàgs. 285-289, i KREMnitz, 1986, *op. cit.*, pàg. 238 i ss.

sense restriccions la concepció de la llengua com una llengua total, utilitzable per a la totalitat de la comunicació humana.

Conseqüència immediata de totes aquestes activitats és la *Gramatica occitana según los parlars lengadocians* d'Alibèrt, apareguda en 1931-34 dins «Oc» i publicada com a volum el 1935 a Tolosa (i impresa a Barcelona). Aquesta gramàtica és clarament dialectal; Alibèrt pensa solament que els *principis* de la seva gramàtica serien aplicables al conjunt de les varietats occitanes. En aquest llibre, la influència de les doctrines lingüístiques catalanes sembla atènyer el punt màxim. Una frase de la introducció ho diu clarament:

«Cresem que la melhora basa es de prendre per norma lo Dictionari Ortografic de Pompeu Fabra en regetant las notacions que son especificament catalanas».²²

Vaig parlar a un altre indret de la influència de P. Fabra sobre Alibèrt.²³ Es podria veure en molts punts concrets; Alibèrt accepta les solucions catalanes encara que algunes vegades siguin —per al llengadocià— més o menys ideogràfiques.

3.6. Alibèrt/IEO (1949/50). El sistema alibertí va sofrir algunes modificacions després de la *Libération* del 1945 i de la fundació de l'Institut d'Estudis Occitans (1945). La concepció dialectal d'Alibèrt de 1930/35 serà substituïda per una concepció unitària i la base de la grafia serà modificada segons el principi de la grafia-suport:

«L'orthographe de l'ensemble des parlers occitans sera sensiblement unique. Elle sera basée sur l'emploi des mêmes notations empruntées à notre ancienne langue».

«Les mots ne seront pas représentés d'après un parler déterminé, mais d'après tous les parlers. La graphie devra être le support des diverses variantes de prononciation».²⁴

22. LOÏS ALIBERT, *Gramatica occitana según los parlars lengadocians* (Tolosa, SEO, 1935), pàgs. XXXV-XXXVI.

23. Cf. KREMnitz, 1986, *op. cit.*

24. Institut d'Études Occitanes, *La réforme linguistique occitane et l'enseignement de la langue d'oc*, «Annales de l'IEO», II (1949-1950), pàgs. 148-159, cit. pàg. 149 i pàg. 150.

Aquest concepte de grafia-suport, Pompeu Fabra el va formular ja l'any 1927.²⁵ Per al meu propòsit em sembla més important que ara, a partir del 1945, el català *de facto* queda ja fora del conjunt occità. Aquesta ruptura, necessària per la situació política del moment, no es fa sense contradiccions internes: durant un llarg temps l'IEO comptà amb adherents a Catalunya-Nord, alguns dels quals varen tenir un paper important al si de l'organització. Però l'aspecte «irredemptista» i/o «separatista» que la posició anterior d'Alibèrt podia indicar havia de desaparèixer.²⁶ Les solucions gràfiques d'origen català del sistema quedaran integrades, i les modificacions (sobretot l'accentuació) no canviaran el caràcter prosòdic de la llengua. La teoria de la funció comunicativa global de la llengua occitana serà mantinguda, només amb una severa restricció: l'occità tindrà les mateixes funcions que el francès. La integració dels occitans i de la consciència col·lectiva occitanista a l'Estat francès resulta òbvia dins la declaració següent del 1952:

«Ce que nous défendons est une culture française d'expression occitane, légitimée par l'existence d'un bilinguisme populaire de fait en pays d'Oc, ainsi que l'enseignement de cette culture et de la langue qui lui sert de support. [...] L'Institut d'Etudes Occitanes, organisme para-universitaire né de la libération et reconnu d'utilité publique depuis lors, ne saurait défendre dans son activité culturelle que des positions communes à tout le peuple de France et les défend effectivement».²⁷

3.7. Les revisions recents de les concepcions alibertines. Les activitats lingüístiques de l'IEO es concentraven en tres camps: l'elaboració de subcodificacions per als grans grups dialectals, com el provençal, el gascó, el llemosí, etc., més tard la qüestió de la

25. POMPEU FABRA, *De la depuració de la llengua literària*, «La nova Revista», I (1927), pàgs. 4-10.

26. Apareixen contradiccions al mateix si del directori de l'IEO. Cf.: «Tenem lo catalan per un dialecte occitan coma la provençau, lo gascón, lo lengadocián e lo lemosin», MAX ROQUETA (secretari general de l'IEO), «Oc», 7 (gener 1950), pàg. 45. Però: «L'Institut d'Études Occitanes porte aux questions catalanes une attention bienveillante», Declaració del Bureau Directeur de l'IEO del 9 de març de 1952, «Oc», 16 (abril 1952), pàg. 47.

27. Declaració del 9 de març de 1952, «Oc», 16 (abril 1952), pàgs. 47-48.

fixació d'un estàndard occità, amb propostes de Pèire Bec,²⁸ Robèrt Lafont,²⁹ Rogièr Teulat,³⁰ etc., i finalment la revisió de certs detalls de la normativa alibertina.³¹

Els dos primers punts no canvien el paper de la codificació catalana per a l'occità; es podria només dir que la recerca d'una varietat referencial o estàndard es fa en un moment en què aquell problema, per raons molt diferents, recobra la seva actualitat als Països Catalans (els anys 1970).

Les crítiques formulades al sistema alibertí són les següents: una influència massa forta del català (i dels dialectes llenguadocians meridionals), una sobreestimació del valor dels exemples medievals i, fins i tot, una influència massa forta del sistema francès. Si la influència catalana es veu sobretot en les solucions pràctiques, la del francès seria més general: en la concepció «acadèmica» de la codificació proposada (nogensmenys, els crítics no semblen veure, a vegades, que les solucions que proposen accentuen bastant sovint les influències franceses i agreugen la «dependència» indirecta de l'occità respecte del francès). Les revisions proposades fins ara són revisions de detall, a vegades útils, però fetes bastant sovint sense criteris de conjunt. En citaré només tres exemples:

1. Es vol desetimologitzar la grafia amb la supressió de grafies cultes com *setmana* (avui: *semana*), *consí* (avui: *coissí*), *confle* (avui: *cofle*), *morsegar* (avui: *mossegar*). Aquestes facilitats, que van en direcció d'una fonologització de la grafia, manlleven paral-

28. PÈIRE BEC, *Per una dinamica novèla de la lenga de referència: dialectalitat de basa e diasistèma occitan*, «Annales de l'IEO», 4e série, tome II, no. 6 (1972), pàgs. 39-61.

29. ROBÈRT LAFONT, *L'ortografia occitana - sos principis* (Montpelhièr, Centre d'Estudis Occitans, 1971).

30. ROGIÈR TEULAT, *Uèi l'occitan*, s.l. ([Tolosa], IEO, 1985), aplec d'articles publicats entre el 1974 i el 1981 a la revista «Quasèrns de Lingüística Occitana».

31. Per a aquestes revisions, cf. sobretot: TEULAT, *op. cit.*; ID., *Grammaire de l'occitan de référence (les sons, les mots, les formes)* (Villeneuve-sur-Lot, Cercle occitan du Lycée, 1972); JACME TAUPIAC, *Pichon diccionari francès-occitan* (Montalban, IEO, 1977); ID., *Normalisacion grafica e normalisacion lingüística* (Laurenç, IEO, 1984); ID., *Sintèsi de las responsas al «Memòri sus la innovacions graficas» de Rogièr Teulat* (s.l., Sector de lingüística de l'IEO, 1985).

lelismes amb el català, però a l'interior d'un diasistema occità semblen acceptables.

2. Més important em sembla l'expansió d'una *—e* final de suport. Els diccionaris i les gramàtiques actuals molt sovint proposen formes amb una estructura sillàbica diferent de les tradicions occitanes, p. ex. *acid*, avui *acide*; *filològ*, avui *filològue*; *solid*, avui *solide*, etc. En tots aquests casos, la solució recent allunya la forma occitana de la catalana, però també —i sobretot— de les tradicions autòctones. És veritat que els casos d'*adult*, ara *adulte*, *absurd*, ara *absurde*, són més complicats, car la grafia occitana no coneix les vocals mudes i d'altra banda els reformadors no volen reconèixer el consonantisme doble a final de mot. Aquí també es tracta d'una «descatalanització» i, al mateix temps, d'una «francització» de la grafia i de la pronunciació.

3. El fenomen més obvi és el fet que el francès ve a ser l'única font per als neologismes cultes o semicultes: *lo cancèr*, *l'elicoptèr*, o *Albania*, etc.³²

Hom pot dir que el simple realisme lingüístic fa necessari l'ús d'aquestes formes. Però al mateix temps són un testimoniatge de la influència creixent del francès sobre l'occità.³³ I el realisme sol mai no ha provocat cap renaixença: per fer avançar les coses cal també una mica d'illusió.

4. CONCLUSIÓ

Veiem que la posició de l'occità envers el català és un element important dins la història de la normativa occitana: des de la publicació de les normes ortogràfiques, el català va servir d'exemple als codificadors occitans i aquesta situació va contribuir al manteniment d'una codificació autòctona, bastant elàstica i intel·ligent,

32. Exemples triats sobretot de Taupiac, 1977, *op. cit.*

33. Cf. la tesi recent de JENNY BRUMME, *Der Prozeß der «sprachlichen Normalisierung» des Katalanischen, dargestellt an neologischen Tendenzen in der Wortbildung der heutigen politisch-sozialen Lexik* (Leipzig, Karl-Marx-Universität, Dissertation zur Promotion A, 1985).

que era i que és un element positiu per a l'existència i per al desenvolupament de la cultura occitana moderna. Actualment, les influències catalanes vénen a ser menys importants i, malgrat les facilitats comunicatives actuals, tinc la impressió que els occitanistes d'avui coneixen menys bé la cultura catalana que els seus pares. Aquesta situació suggereix una impressió que vull formular molt prudentment i amb totes les restriccions necessàries: sembla que avui la consciència colectiva occitana i occitanista estigui més influïda per l'exemple francès i que sàpiga alliberar-se'n menys que els seus avantpassats. Això pot ser un perill per a la seva autonomia (o el que encara en perdura). Segons la meva opinió, seria, doncs, molt important de reforçar tots els lligams entre les dues cultures, amenaçades per la mateixa civilització monolingüe i acultural que tots coneixem.³⁴

GEORG KREMnitz

34. Cf. també: GEORG KREMnitz, *Zum augenblicklichen Stand der Kodifikationsdiskussion im Okzitanischen*, dins *Bildung und Ausbildung in der Romania, Akten des Romanistentages in Gießen 1977* (München: Fink, 1979), vol. II, pàgs. 540-552; CHESÚS-GREGORIO BERNAL BERNAL, *La gramática de Alibèrt y la normalización moderna del occitano* (Zaragoza, Universidad, tesi de llicenciatura, 1984). Començo actualment a preparar un estudi més general sobre els elements lingüístics i ideològics de les codificacions/normativitzacions de les llengües romàniques.

